



Janvāris
2024

Ceļš uz finansiālu labklājību

Swedbank pārskats par finanšu veselību

Satura rādītājs

Kontakti.....	3
Mājsaimniecību finanšu veselība.....	4
Kopsavilkums.....	6
Kādēļ mums tas ir svarīgi.....	7
Finanšu veselības indekss	8
Rezultāts.....	11
Atšķirība pēc dzimuma un ienākumiem.....	13
Atšķirība pēc vecuma grupām	15
Zināšanas	17
Spējas	19
Budžets.....	20
Finanšu drošība.....	20
Drošības spilvens.....	20
Kredītu slogs	21
Uzkrājumi vecumdienām.....	21
Drošības un kontroles sajūta naudas lietās.....	22
Reģionālās atšķirības	23
Noslēgums	24
Ieteikumi finanšu veselības uzlabošanai.....	25
Vai esi finansiāli veselīgs? Noskaidro te!	25
Turi savus izdevumus ciešā kontrolē!	25
Pārbaudi savu finanšu noturību pret negaidītiem notikumiem!.....	25
Kas tev jāzina par krāšanas uzsākšanu	26
Šiem mērķiem būtu vēlams veidot uzkrājumus.....	26
Izvēlies atbilstošu veidu saviem uzkrājumiem!.....	26
Datu tabulas	27

Kontakti

Reinis Jansons

Finanšu institūta vadītājs, Swedbank

E-pasts: reinis.jansons@swedbank.lv

Tālrunis: +371 67444182

Evija Kropa

Finanšu institūta eksperte, Swedbank

E-pasts: evija.kropa@swedbank.lv

Tālrunis: +371 67444610



Mājsaimniecību finanšu veselība

Finanšu veselība – kādēļ tā ir svarīga ikvienam un sabiedrībai kopumā?
Prasme rīkoties ar naudu nav tikai tas, cik labi spējam saskaitīt makā esošos līdzekļus vai izrēķināt maksājuma summu ar atlaidi, stāvot veikalā pie kases.

Finanšu veselība sakņojas noteiktā rīcībā un zināšanās: tas nozīmē domāt par ikdienas vajadzībām un spēt tās pārdomāti apmaksāt, domāt par nākotni, paredzot iespējamus izdevumus ilgākā laika periodā, un prast izvairīties no aplamiem finanšu lēmumiem, tostarp pasargāt savu naudu no krāpniekiem.



Ļoti bieži ļaujames naudai kontrolēt mūs, tomēr mums katram ir iespēja sākt savu ceļu uz veselīgākām personīgajām finansēm.



Reinis Jansons

Mūsu emocionālā veselība ir cieši saistīta ar naudas lietām. Jo lielāks haoss valda mūsu personīgajā naudas pasaulē, jo lielāks spiediens tiek izdarīts uz pašsajūtu un trauksmes sajūtu. Mūsu ikdienā ir pietiekami daudz dažādu ārējo stresa izraisītāju – ģeopolitiskā situācija, notikumi ģimenē un darbā. Daudzus no tiem mēs nevaram kontrolēt, savukārt pārņemt vadību pār savām naudas lietām ir teju katra spēkos. Ļoti bieži ļaujames naudai kontrolēt mūs, tomēr mums katram ir iespēja sākt savu ceļu uz veselīgākām personīgajām finansēm. Stresu rada nesakārtotas naudas lietas, proti, dažādi neparedzēti finanšu satricinājumi un sajūta, ka naudas visam nepietiek. Swedbank Finanšu institūta veiktais pētījums par naudu un stresu atklāja, ka nauda izraisa stresu teju pusei Latvijas iedzīvotāju. Īpašu satraukumu par finansēm izjūt jauni cilvēki, kas nozīmē, ka viņiem nav nepieciešamo zināšanu un prasmju, lai ar gaidāmajiem izaicinājumiem tiktu galā. Un tiesa, prasme rīkoties ar naudu laika gaitā veidojas pati, tomēr šī mācībstunda prasa upurus – nereti cieš veselība un attiecības ar līdzcivēkiem.

Turklāt paralēli finanšu veselībai jātur modrs arī prāts, jo aizvien vairāk sabiedrībā zaudējam naudu dažādiem krāpniekiem. Tieši zināšanu trūkums par naudas lietām mēdz būt noteicošais, lai spētu izvairīties no krāpnieku centieniem izvilināt mūsu naudu un izveidotos uzkrājumus. Tieši zināšanas par ieguldījumiem kaut vai minimālā apjomā spētu atturēt daudzus no lielu naudas summu zaudēšanas krāpniekiem. Finanšu nozares asociācijas apkopotie dati liecina, ka 2023.gadā četru Latvijā lielāko komercbanku klientiem izkrāpti līdzekļi 12,7 miljonu eiro apmērā. Tā ir summa, kas varēja kalpot par apkrāpto cilvēku personīgo finanšu veselības balstu. Sabiedrības finanšu zināšanas ir ļoti būtiska joma, kas var palīdzēt mazināt krāpšanas upuru skaitu un finansiālo ietekmi uz finanšu veselību.

Tomēr zināt un rīkoties atbilstoši zināšanām ne vienmēr ir viens un tas pats. Svarīgi, ka savām naudas lietām pieejam atbildīgi - proti, vai tērējam mazāk nekā nopelnām, spējam veidot uzkrājumus drošībai un ilgtermiņa mērķiem, finansiāli pasargāt savus tuviniekus un vērtīgās lietas no negaidītiem dzīves notikumiem, kā arī spējam salāgot aizņēmumus ar ienākumiem. Finanšu zināšanas skar visus šos jautājumus, lielā mērā nosakot, cik veiksmīgi varam rīkoties savās naudas lietās.

Šajā pārskatā ir izklāstīti Swedbank veiktā pētījuma rezultāti, kas atspoguļo sabiedrības finanšu veselību Baltijas valstīs un Zviedrijā. Īpaši detalizēti apskatīta situācija Latvijā.

Pētījuma ietvaros esam izveidojuši Finanšu veselības indeksu, kurš mēra sabiedrības finanšu veselību Baltijas valstīs un Zviedrijā otro gadu pēc kārtas.

Ceram, ka šis pārskats kalpos kā finanšu veselības situācijas objektīvs atspoguļojums, veicinās diskusijas un uz finanšu pratības uzlabošanu vērstas aktivitātes sabiedrībā, kā arī dos ierosmi ikvienam pārdomāt savas attiecības ar naudu un tās uzlabot.

Rīga, 2024. gada 13. marts

Kopsavilkums

Finanšu veselība Latvijā, lai arī gada laikā ir uzlabojusies, kopumā vērtējama kā samērā vāja, turklāt tā ir vissliktākajā pozīcijā, vērtējot situāciju Baltijas valstīs un Zviedrijā – iemesli meklējami sabiedrības finanšu paradumos un finanšu pratībā.

Latvijā liela daļa iedzīvotāju nav izveidojuši pietiekamus uzkrājumus, aizsargājuši savas finanses no neparedzētiem gadījumiem, kā arī neprasmīgi pārvalda savu ikdienas budžetu. To pavada salīdzinoši vājas zināšanas par dažādiem ar finansēm saistītiem jautājumiem.

Trešdaļai Latvijas iedzīvotāju personīgās finanses ir neaizsargātas – ikdienā ir grūtības tikt galā ar sadzīves tēriņiem, nav iespēju izveidot uzkrājumu. Laba vai spēcīga finanšu veselība ir tikai katram trešajam Latvijas iedzīvotājam.

Vīriešiem Latvijā finanšu veselības indekss ir nedaudz augstāks nekā sievietēm. Atšķirību rada gan dažādās finanšu iespējas, gan zināšanas finanšu jautājumos, kā rezultātā sieviešu personīgās finanses ir mazāk aizsargātas. Līdzīgu situāciju var novērot arī pārējās šajā pārskatā aplūkotajās valstīs.

Jo mazāki ienākumi, jo vājākas finanšu zināšanas un iespējas. Indeksa vērtībā redzams, ka ienākumu līmenis ir cieši saistīts ar finanšu zināšanām. Vienlaikus, salīdzinot indeksa rezultātus un iedzīvotāju pašnovērtējuma rezultātus, redzams, ka cilvēki savas finanšu zināšanas vērtē augstāk, nekā tas ir patiesībā. Vairāk kā puse iedzīvotāju norāda, ka tiem ir nepieciešamās zināšanas, lai veiksmīgi tiktu galā ar savām naudas lietām.

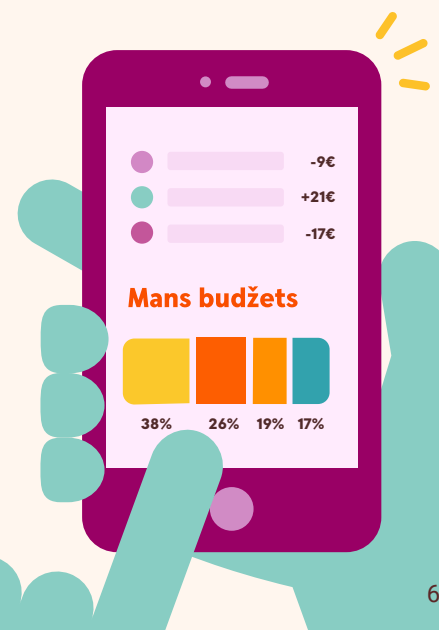
Ja lūkojamies uz finanšu veselību Latvijā dažādu vecuma grupu perspektīvā, jāsecina, ka spēcīgākā finanšu veselība ir trīsdesmitgadniekiem, kuri demonstrē arī visaugstākās zināšanas finanšu jautājumos, kam seko seniori, kas visveiksmīgāk spēj sabalansēt savus ienākumus ar izdevumiem – mazāk neatmaksājamo aizņēmumu un labāka uzkrājumu attiecība pret ienākumiem.

Latvijas iedzīvotājiem visvājākās zināšanas ir jautājumos par vērtspapīriem līdzīgi kā gadu atpakaļ. Arī izpratne par kredīta atmaksas ilguma ietekmi uz kopā samaksātajiem procentiem par aizņēmumu nav visai liela – šāda situācija ir visās četrās pētījumā apskatītajās valstīs. Vismazākās grūtības iedzīvotājiem sagādā jautājumi par inflācijas ietekmi uz maksātspēju nākotnē, kā arī procentu ietekmi uz uzkrājumiem, un Zviedrijā iedzīvotāji labi tiek galā arī jautājumā par ieguldījumiem un risku.

Latvijas iedzīvotāju vidū nedrošība par savu finansiālo stāvokli samazinās, tomēr vēl aizvien ir samērā liela. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem gadu atpakaļ tikai katrs piektais Latvijas iedzīvotājs bija gatavs paust pārliecību, ka kopumā jūtas drošs par savām naudas lietām, kamēr aktuālais pētījums uzrāda, ka šādi domā katrs ceturtais. Visbiežāk iedzīvotāji spiesti atzīt, ka jūtas nedroši, vai arī sajūtas drīzāk mēdz būt krietni rezervētas, nespējot nosliekties uz vienu vai otru pusi un savu finanšu drošību vērtējot kā viduvēju.

Gada laikā uzlabojusies situācija arī iedzīvotāju spēja patstāvīgi tikt galā ar savām naudas lietām – pērn ceturta daļa respondentu pauda bažas par spēju tikt galā ar savām finansēm patstāvīgi, kamēr šobrīd šādas bažas ir gandrīz katram sestajam. Jo īpaši šāda nedrošība vēl aizvien novērojama sieviešu vidū – piektdaļa sieviešu atzīst, ka finanšu jomā ir atkarīgas no kāda cita, pretstatā vīriešiem, kuri šādu viedokli pauž krietni retāk.

Nedrošība par savu finansiālo stāvokli mazinās, lai gan aizvien ir augsta.



Kādēļ mums tas ir svarīgi

Finanšu veselības veicināšana ir neatņemama daļa no banku DNS jau vairāk nekā 200 gadus. Jau pirmā krājbanka tālajā 1820. gadā tika dibināta ar mērķi nodrošināt platformu, kas ļautu jebkuram veiksmīgi kārtot savas naudas lietas un veicināt finanšu labklājību.

Šobrīd ekonomika visā pasaulē piedzīvo virkni satricinājumu un finanšu vide kļūst arvien nenoteiktāka. Pandēmija, straujš cenu kāpums, ekonomisko procesu stagnācija, ģeopolitiskie saspīlējumi izdara vēl lielāku spiedienu uz katra cilvēka budžetu. Kamēr vienas sabiedrības daļas rīcībā ir viss nepieciešamais, lai veiksmīgi veidotu uzkrājumus, attīstītos un veidotu savu nākotnes labklājību, citiem šādu iespēju trūkst. Finanšu veselībai ir būtiska loma iekļaujošas sabiedrības veidošanā, ko pastiprina arī Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) globālās iniciatīvas un programmas finanšu veselības stiprināšanā, nabadzības mazināšanā un drošības sajūtas veicināšanā. Sabiedrības finanšu veselība ir būtisks priekšnoteikums, lai īstenotu ANO izvirzītos 17 ilgtspējīgas attīstības mērķus.

Īstenojot Swedbank Finanšu veselības indeksu, kopā varam vērtēt sabiedrības finanšu veselības attīstības dinamiku. Mūsu mērķis ir veicināt sabiedrības finanšu veselību, stiprinot cilvēku zināšanas finanšu jomā, kā arī aicinot uz izsvērtiem finanšu lēmumiem, kas padara katra personīgās finanses spēcīgākas.



Finanšu veselības indekss

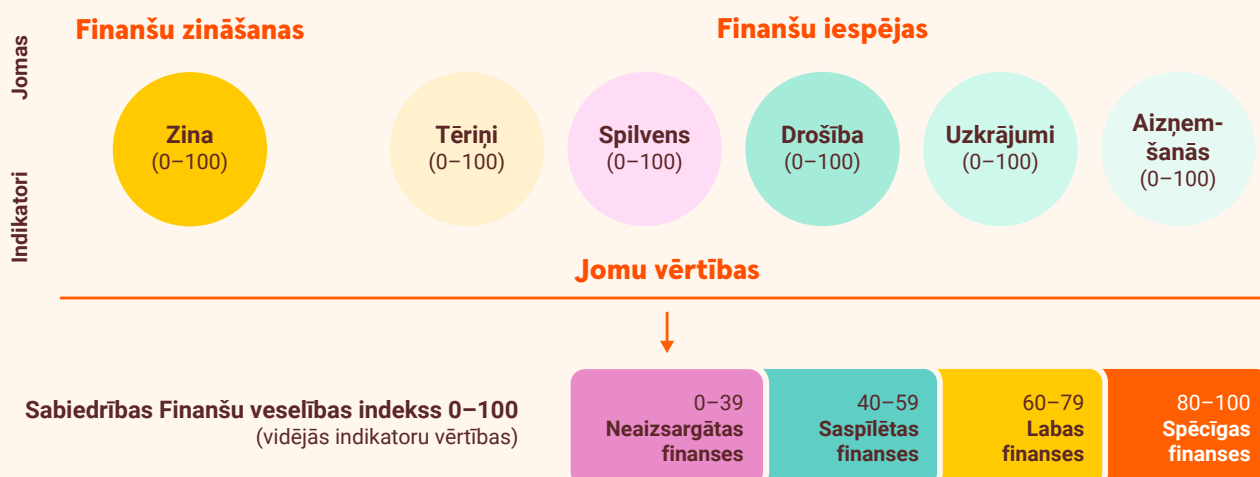
Metodoloģija

Swedbank Finanšu veselības indekss ir divu indeksu – **finanšu zināšanu** un **finanšu spēju** – kombinācija. Finanšu zināšanu mērījumam tiek izmantoti pieci starptautiski finanšu pratības jautājumi, kurus izstrādājis Vispasaules Finanšu pratības izcilības centrs sadarbībā ar Standard & Poor un Pasaules Banku, piesaistot Gallup un McGraw Hill. Savukārt finanšu spēju jautājumi ir veidoti, balstoties uz finanšu veselības veidošanas priekšnoteikumiem, izmantojot Swedbank pieredzi, kā arī iedvesmojoties no Finanšu veselības tīkla (Financial Health Network) un ASV Patērētāju finanšu aizsardzības biroja (US Consumer Financial Protection Bureau) pieredzes.

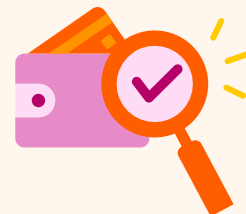
Lai noteiktu sabiedrības finanšu veselības līmeni Latvijā, Lietuvā, Igaunijā un Zviedrijā, tika veikta aptauja, izmantojot pētījumu aģentūras Kantar platformu.

Pētījumā tika aptaujāti 6000 interneta lietotāju. Kā jau iepriekš norādīts, Finanšu veselības indekss ir **finanšu zināšanu** un **finanšu spēju** kombinācija. Finanšu zināšanu rādītāju veido vidējā vērtība no katra šīs sadaļas jautājuma pareizo atbilžu īpatsvara. Finanšu zināšanu rādītāja svars indeksā ir viena sestā daļa. Finanšu spēju jautājumi vērtē sabiedrības finanšu situāciju un viedokli piecās būtiskākajās finanšu jomās. Šis rādītājs veido vidējo sabiedrības novērtējumu finanšu spēju blokā ar piecu sestdaļu svaru kopējā indeksā (detalizēti 1. attēlā).

1. attēls: Finanšu veselības indeksu ietekmējošās jomas.



Finanšu veselība ir pamata novērtējums, kas raksturo to, cik prasmīgi iedzīvotāji apsaimnieko savas naudas lietas tādās jomās kā ikdienas tēriņi, uzkrājumi, aizņēmumi un finanšu drošība.



Veselība naudas lietās ietekmē spēju īstenot ikdienas finanšu darbības un īstermiņa vajadzības, kā arī ilgtermiņa finanšu mērķus, piemēram, veidot uzkrājumus vecumdienām, ceļošanai un citiem nolūkiem. Tā ietekmē spēju veiksmīgi atrisināt negaidītas situācijas, kas skar finanses, kā arī cilvēka pārlicību par savu finansiālo drošību šodien un nākotnē. Pēc ANO raksturojuma laba finanšu veselība sniedz drošības un kontroles sajūtu pār savām finansēm, dod iespēju ar

finanšu palīdzību vieglāk pārdzīvot grūtības, kā arī ļauj brīvi pieņemt dažādus ar finansēm saistītus lēmumus. Dzīves laikā personīgās finanses atrodas nemitīgās šūpolēs starp šodienas un nākotnes vajadzībām – mēs tiecamies pēc drošības un kontroles šeit un tagad, tomēr vēlamies saglabāt arī telpu nākotnes sapņiem un finanšu vajadzību apmierināšanai. Līdz ar to Finanšu veselības indekss atspoguļo spēcīgas finanšu veselības veidošanas soļus.

1

Ikdienas budžets

Pirmais solis uz veselīgām finansēm ir salāgot izdevumus ar ienākumiem tā, lai izdevumi ik mēnesi būtu mazāki par ienākumiem.

2

Finanšu drošība

Nākamais solis ir pasargāt sevi un savas finanses no dažādu negadījumu negatīvās ietekmes, apdrošinot vai citādi juridiski aizsargājot sev un ģimenei vērtīgo.

3

Drošības spilvens

Ir jāizveido pietiekami liels drošības uzkrājums, lai tiktu galā ar neparedzētiem izdevumiem – ieteicamais apjoms ir vismaz 3 mēnešu ienākumu apmērā pēc nodokļu nomaksas.

4

Aizņemšanās

Lai īstenotu lielākus finanšu mērķus, piemēram, dzīvesvietas, automašīnas iegādi vai mācību apmaksu, aizņemšanās būs vienīgā iespēja. Lielai daļai iedzīvotāju aizņemšanās var būt laba iespēja uzlabot dzīves kvalitāti. Tomēr svarīgi aizņemties pārdomāti, lai maksājumi par aizņēmumiem būtu samērīgi un neradītu grūtības izpildīt saistības pat tad, ja kāpj procentu likmes.

5

Uzkrājumi

Un visbeidzot – ir jāveido uzkrājumi arī ilgtermiņa vajadzību segšanai un mērķu īstenošanai. Būtiskākais ir sarūpēt finansējumu vecumdienām, kā arī ceļojumiem, hobijiem un citiem mērķiem.

Apkopojot šos piecus soļus un iekļaujot arī finanšu zināšanu novērtējumu, esam izveidojuši Finanšu veselības indeksu, kura rezultāts izteikts skalā no 0 līdz 100.

Indekss 0–39

Neaizsargātas personīgās finanses

Indekss 40–59

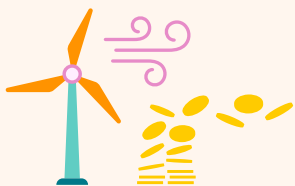
Saspīlētas personīgās finanses

Indekss 60–79

Labas personīgās finanses

Indekss 80–100

Spēcīgas personīgās finanses



● Neaizsargātas personīgās finanses

Personas, kuru finanšu veselība ir vāja, bieži saskaras ar finanšu stresu, jo ir sarežģīti salāgot ikdienas tēriņus ar ienākumiem un pat nelieli neparedzēti izdevumi var novest pie nozīmīgiem finanšu satricinājumiem. Iespējams, kādā no finanšu jomām grūtību nav, tomēr citās ir, un tas neļauj veiksmīgi uzlabot savu finanšu labklājību šodien un arī nākotnē.

● Saspīlētas personīgas finanses

Personas, kuru finanšu veselību raksturo šāds indeksa novērtējums, iespējams, tiek galā ar ikdienas naudas lietām, tomēr finanšu veselība nav pietiekama, lai justos droši un pārliecināti par finanšu spējām izturēt lielākus satricinājumus tuvākā un tālākā nākotnē. Iespējams, finanses ir labi sakārtotas kādā no jomām, tomēr ne visās. Katrā ziņā šī jau ir laba starta pozīcija, lai varētu savas finanses padarīt spēcīgākas.

● Labas personīgās finanses

Labas personīgas finanses nozīmē, ka nauda lielas raizes nesagādā. Lai arī visas finanšu jomas nav pilnībā sakārtotas, kopējā finanšu veselība ir laba. Tomēr arī šādā situācijā raizes par naudas lietām laiku pa laikam liek par sevi manīt, līdz ar to ieteicams uzlabot sniegumu tajās finanšu jomās, kuras neļauj būt pilnīgi mierīgam par savām naudas lietām.



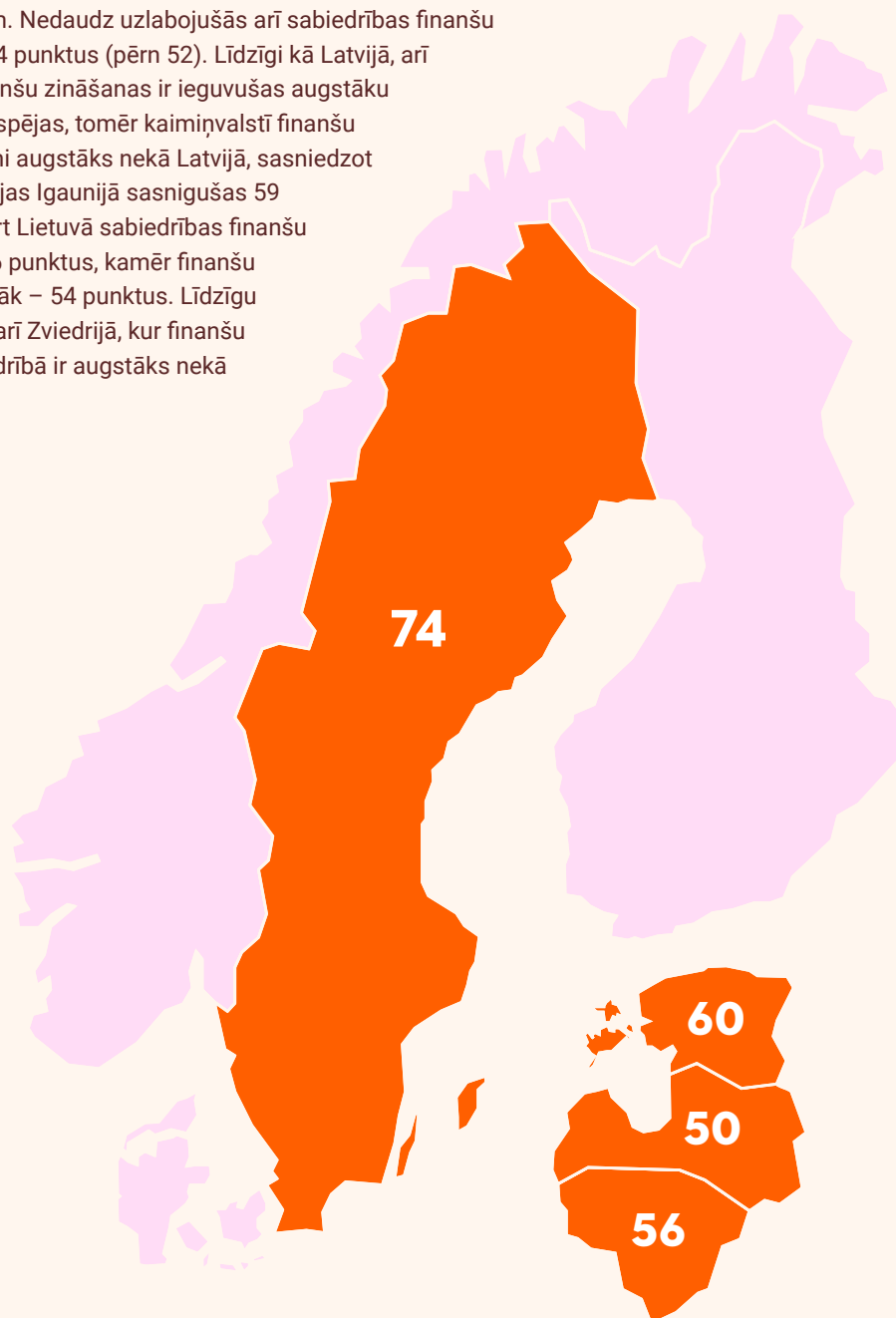
● Spēcīgas personīgās finanses

Personai ar spēcīgu finansiālo veselību parasti ir daudz lielāki ienākumi nekā izdevumi, ir uzkrājums trīs mēnešu algas apmērā pēc nodokļu nomaksas (vai vairāk), ir pārliecība par pietiekamu uzkrājumu vēlamajam dzīves līmenim, tostarp dodoties pensijā. Spēcīgas personīgās finanses nozīmē, ka ģimene ir finansiāli aizsargāta un ir viegli panesams parādu līmenis.

Aptauju 2024. gada janvārī veica Kantar Latvijā, Lietuvā, Igaunijā un Zviedrijā, kopā aptaujājot 6000 respondentu. Latvijā aptaujā piedalījās 1 000 personas vecumā no 18 līdz 75 gadiem. Aptauja tiek veidota otro gadu pēc kārtas.

Rezultāts

Finanšu veselības indeksa mērījums tiek veikts otro gadu pēc kārtas. Lai arī finanšu veselības rādītājs Latvijā ir uzlabojies, tomēr tas vērtējams kā samērā vājš. Finanšu veselības indekss uzrāda 50 punktus no 100, kas ir par 6 punktiem vairāk nekā pērn. Nedaudz labāka situācija ir mūsu kaimiņvalstīm Igaunijai un Lietuvai, kur indeksa vērtības gada laikā arī pieaugušas un ir attiecīgi 60 un 56. Labāks indeksa rādītājs ir Zviedrijā, kur tas sasniedz 74 punktus. Indeksa vērtības pieaugumu Latvijā pamatā sekmēja labāks finanšu spēju rādītājs (49), kas gada laikā pieaudzis par 6 punktiem. Nedaudz uzlabojušās arī sabiedrības finanšu zināšanas, sasniedzot 54 punktus (pērn 52). Līdzīgi kā Latvijā, arī Igaunijā sabiedrības finanšu zināšanas ir ieguvušas augstāku novērtējumu kā finanšu spējas, tomēr kaimiņvalstī finanšu zināšanu līmenis ir krietni augstāks nekā Latvijā, sasniedzot 67 punktus. Finanšu spējas Igaunijā sasnigušas 59 punktus no 100. Savukārt Lietuvā sabiedrības finanšu spējas ir sasniegušas 56 punktus, kamēr finanšu zināšanas nedaudz mazāk – 54 punktus. Līdzīgu situāciju varam novērot arī Zviedrijā, kur finanšu spēju (75) līmenis sabiedrībā ir augstāks nekā finanšu zināšanas (66).

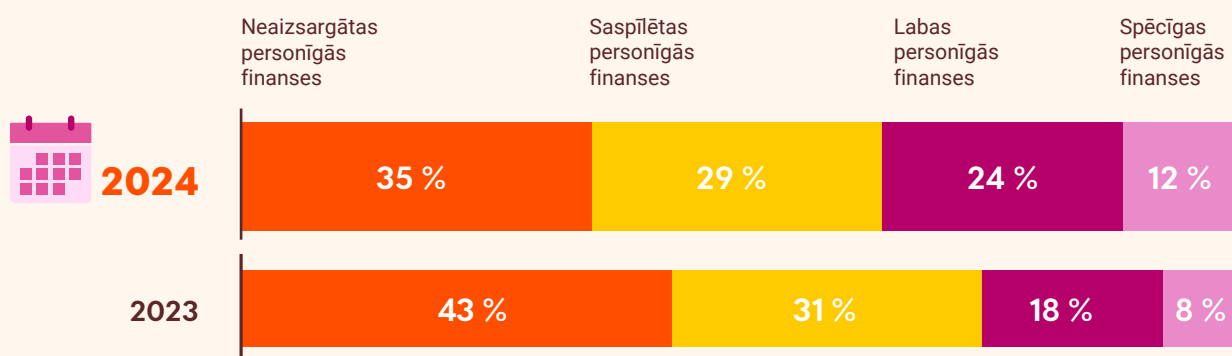


Spītējot sarežģītajam finanšu gadam, kopumā finanšu veselība sabiedrībā Latvijā ir uzlabojusies.

Tomēr vēl aizvien trešdaļai Latvijas iedzīvotāju personīgās finanses ir neaizsargātas. Tas nozīmē, ka finanšu veselības vērtējums ir robežās no 0 līdz 39. Šajā grupā ietilpst 35 % iedzīvotāju, kas atzīst, ka viņiem ir grūtības segt ikdienas tērīņus, nav iespēju izveidot uzkrājumus un aizsargāt savas ģimenes finanses.

Ar nedaudz labāku, tomēr aizvien saspīlētu finanšu situāciju saskaras otra trešdaļa Latvijas iedzīvotāju (29%). Laba finanšu veselība ir 24 % iedzīvotāju, bet spēcīga finanšu veselība katram desmitajam jeb tikai 12 % iedzīvotāju. Kopumā personīgās finanses ir nepietiekami aizsargātas divām trešdaļām Latvijas

iedzīvotāju (64%), kas var radīt dažādas grūtības un nemieru attiecībā uz finanšu lēmumiem. Tomēr finanšu situācija gada laikā uzlabojusies, un ir novērojama tendence iedzīvotājiem pārvirzīties no grupām ar mazāk aizsargātām finansēm uz grupām ar labām un spēcīgām finansēm.

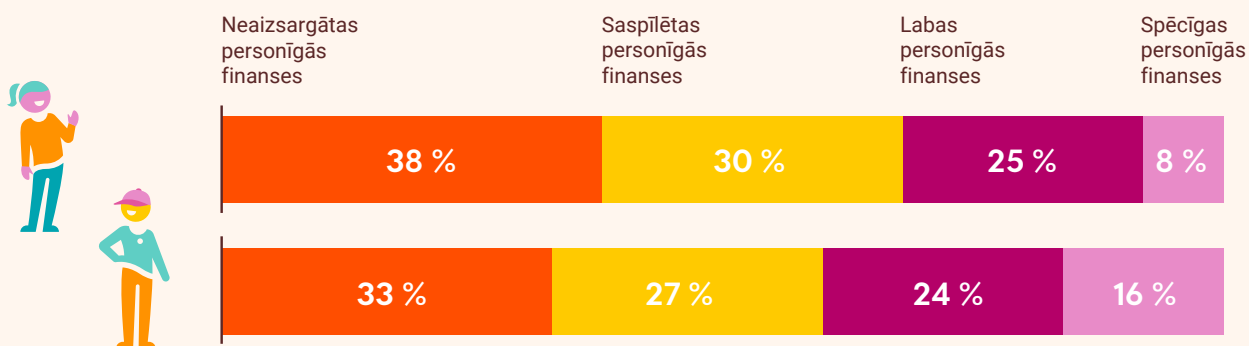


Igaunijā un Lietuvā neaizsargātas finanses ir mazākai daļai iedzīvotāju, attiecīgi 21 % un 23 %, kamēr Zviedrijā vien 6 % iedzīvotāju. Kaimiņu valstīs labāka situācija ir arī iedzīvotāju grupās, kurām ir labas un spēcīgas finanses, kur šādu cilvēku daļa Zviedrijā ir 80 %, Igaunijā 55 %, Lietuvā 46 %, kamēr Latvijā vien 36 %. Latvijas iedzīvotāju vājāka finanšu veselība pamatā veidojas no zemākas finanšu disciplīnas, nepietiekamiem uzkrājumiem drošībai, kā arī nepietiekamas apdrošināšanas.

Atšķirība pēc dzimuma un ienākumiem

Finanšu veselības indekss Latvijā ir samērā līdzīgs, vērtējot pēc dzimuma, tomēr neliels pārsvars ir vīriešiem – indeksa vērtība sastāda 52. Sievietēm indeksa rādītājs ir 48. Atšķirību veido gan finanšu spējas, gan finanšu zināšanas. Īpaši finanšu zināšanās vērojama lielāka indeksa vērtības starpība - vīriešiem 59 punkti pret 50 punktiem sievietēm. Vīrieši uzrāda labākas zināšanas visos no pieciem indeksa finanšu pratības jautājumiem, īpaši sadaļā par ieguldījumiem un risku. No pētījuma secināms, ka sieviešu personīgās finanses ir mazāk aizsargātas nekā vīriešiem. Līdzīgu situāciju var novērot arī pārējās šajā pārskatā apskatītajās valstīs. Neaizsargātas personīgās finanses

Latvijā ir 33 % vīriešu un 38 % sieviešu. Laba vai spēcīga finanšu veselība sabiedrībā ir 40 % vīriešu un 33 % sieviešu. Pētījums parāda, ka sievietēm ir veicies kūrāk ar uzkrājumu veidošanu drošībai un vecumdienām, abos gadījumos uzrādot par 8 punktiem zemākas vērtības nekā vīriešiem. Sievietes arī vairāk nekā vīrieši ir noraizējušās vai vilušās naudas lietās – tā norāda 56 % sieviešu, tomēr arī vīrieši tālu neatpaliek (49 %). Labā ziņa, ka sabiedrība kļuvusi pozitīvāka gada laikā, jo gadu atpakaļ 64 % sieviešu un 56 % vīriešu norādīja, ka ir vilušies vai noraizējušies par savām finansēm.



Izteiktākas atšķirības finanšu veselības indeksa vērtībās novērojamas iedzīvotāju grupās pēc ienākumiem. Iezīmējas spēcīga sakarība – jo lielāki ienākumi, jo augstāks finanšu veselības indeksa rādītājs. Iedzīvotāju grupā ar zemiem ienākumiem indeksa rādītājs ir vien 36 punkti, kamēr iedzīvotāju grupā ar ienākumiem virs 1600 eiro pēc nodokļiem indeksa vērtība sasniedz 71 punktu no 100. Ja vērtē finanšu veselības dinamiku, tad lielāks indeksa vērtības pieaugums gada laikā ir tieši augstāku ienākumu segmentā. Tomēr arī šajā grupā lielai daļai iedzīvotāju finanses ir neaizsargātas vai vājas (26 %), vienlaikus vērojams ievērojams progress, jo vēl pirms gada šajā ienākumu grupā 40 % iedzīvotāju bija vājas vai neaizsargātas finanses.

Finanšu veselības indekss pēc iedzīvotāju grupām



Augot ienākumiem, palielinās abas finanšu veselības indeksa komponentes – gan finanšu zināšanu, gan finanšu spēju rādītāji. Jāteic, ka zināšanu dinamika nav tik izteikta kā finanšu spējās, kas ir likumsakarīgi – zināšanas par vēlamu finanšu uzvedību ir arī mazāku ienākumu segmentā, kamēr iespējas sekot zināšanām ir limitētākas. Pētījums parāda, ka, augot ienākumiem, aug arī pārliecība par personīgajām finansēm, lai gan arī tā ir samērā zema – tikai 30 % iedzīvotāji ienākumu grupā virs 1600 eiro pēc nodokļu nomaksas jūtas pārliecināti par savām naudas lietām. Tomēr šī ienākumu grupa jūtas vīlušies vai noraižējušies par personīgajām finansēm ievērojami mazāk (28 %), salīdzinot ar zemu ienākumu saņēmējiem –

ienākumu grupā 301–1000 eiro šādi jūtas divas reizes vairāk iedzīvotāji (64 %). Līdzīga sakarība novērojama arī jautājumā par spēju tikt galā ar neparedzētām izmaksām, kur lielāku ienākumu grupā bažas ir vien 8 % respondentu, kamēr zemu ienākumu grupā 42 % sabiedrības nejūtas pārliecināti. Tas saistīts ar to, ka teju puse iedzīvotāju (48 %) ar ienākumiem zem 1000 eiro pēc nodokļu nomaksas nav izveidojuši drošības uzkrājumu, kas būtu līdzvērtīgs viena mēneša ienākumiem. Ievērojami labāka situācija ir turīgāku iedzīvotāju grupā, kur tikai 12 % iedzīvotāju drošības uzkrājums ir mazāks par viena mēneša ienākumu. Salīdzinot ar iepriekšējo pētījuma gadu, situācija ir uzlabojusies.



Atšķirība pēc vecuma grupām

Indeksa rādītājs un vecums neseko noteiktai loģikai. Ja gadu atpakaļ iezīmējās tendence indeksa vērtībai pieaugt, pieaugot vecumam, tad aktuālais pētījums rāda atšķirīgu situāciju. Labākā finanšu veselība iezīmējas vecuma grupā 30–39 gadi (54 punkti no 100). Šī vecuma grupa uzrāda gan labāko finanšu zināšanu, gan finanšu spēju rādītāju. Šī paaudze ievērojami vairāk kā citas vecuma grupas norāda, ka ir parūpējusies par finanšu un mantas aizsardzību ar apdrošināšanu u. c. Tāpat šī vecuma grupa labāk tiek galā ar drošības uzkrājumiem, kas dod noteiktu ietekmi uz finanšu veselību.

	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60–75 gadi
Indekss	45	54	48	47	51

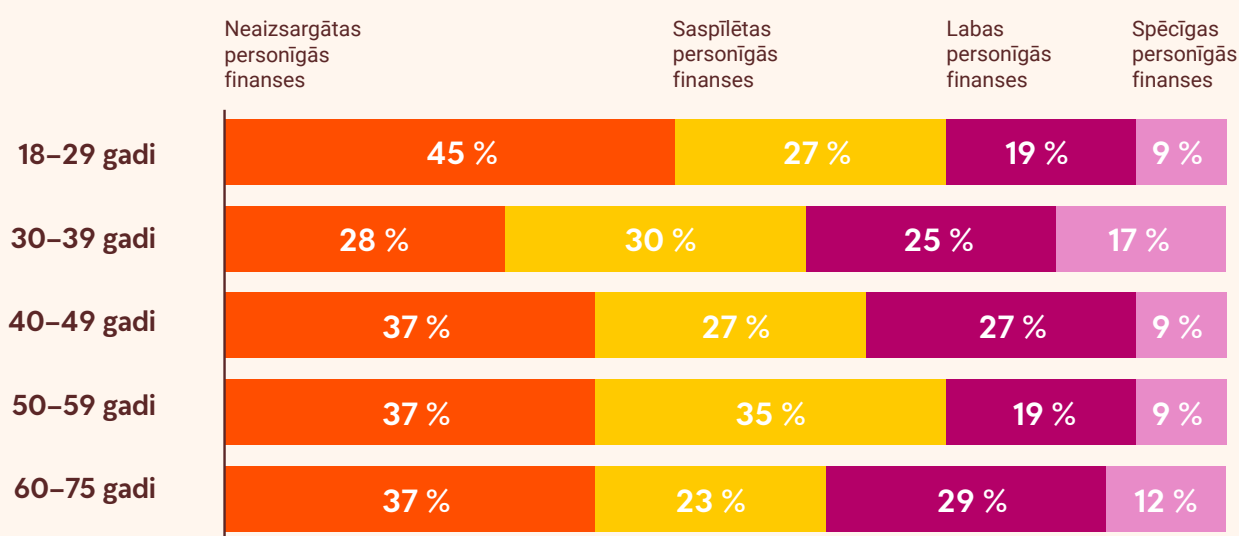
Pētījums rāda, ka labākas finanšu zināšanas demonstrē jaunākās vecuma grupas vecumā no 18 līdz 49 gadiem. Šīs vecuma grupas salīdzinoši labāk tiek galā ar jautājumiem par procentu likmēm un uzkrājumiem. Iedzīvotāji vecumā līdz 39 gadiem labāk izprot ieguldījumu un risku sakarību, salīdzinot ar vecākiem iedzīvotājiem. Tomēr gados jaunāki iedzīvotāji mazāk kā citās vecuma grupās atzīmē, ka tiem piemīt visas nepieciešamās zināšanas, lai veiksmīgi pārvaldītu savas naudas lietas. Visoptimistiskākie ir par savu zināšanu kopumu ir 65–75 gadus veci iedzīvotāji. Pētījums parāda sava veida plaisu starp finanšu zināšanām un pārliecību par nepieciešamo zināšanu apmēru, lai veidotu veselīgas finanses.



Savukārt finanšu spējas rādītājs svārstās dažādi katrai vecuma grupai bez vērojamas noteiktas tendences. Labākas finanšu spējas iezīmējas vecuma grupās 30–39 gadi (53 punkti) un 60–75 gadi (51 punkts). Tieši īim vecuma grupām izdodas labāk vadīt ikdienas naudas lietas jeb sabalansēt ikdienas budžetu – netērēt vairāk par ienākumiem. Šajās vecuma grupās izteiktāki ir arī drošības uzkrājumi neparedzētiem izdevumiem. Ja pirms gada drošības uzkrājumi 65+ vecuma grupā bija salīdzinoši spēcīgāki kā citās vecuma grupās, tad šogad ievērojamu uzlabojumu demonstrē tieši vecuma grupa 30–39 gadi. Iedzīvotāji vecumā līdz 29 gadiem vairāk kā citi izjūt spiedienu uz ikdienas naudas lietām, ko parāda arī finanšu spēju indeksa rādītājs – 43 punkti, kas ir zemākais starp visām vecuma grupām. Jaunieši ievērojami biežāk kā citi norāda, ka pēdējā gada laikā ienākumi ir bijuši mazāki par izdevumiem. Šī vecuma grupa savā ziņā izjūt vislielāko naudas badu, jo sāk savas darba gaitas, kā arī patstāvīgu dzīvi, kas prasa apmierināt daudz dažādu vajadzību un vēlmju, kuras jāfinansē paša spēkiem. Jaunieši arī biežāk kā citi izjūt vilšanos vai satraukumu par savām naudas lietām (71 %), kamēr sabiedrībā kopumā šādi jūtas 53 % iedzīvotāju. Satraukumu pastiprina arī jauniešu sajūta, ka savas naudas lietas nekontrolē. Mazāk kā puse (45 %) iedzīvotāju vecumā līdz 29 gadiem norāda, ka spēj paši kontrolēt savas naudas lietas, pretstatā vecuma grupai 60–75, kur kontroles sajūta ir 59 % iedzīvotāju. Otra vecuma grupa ar zemāku finanšu spēju rādītāju (46 punkti) ir iedzīvotāji 40–49 gadu vecumā. Šī iedzīvotāju grupa vairāk kā citas norāda, ka to kredītsaistības ir pārāk lielas – šādi uzskata 18 % iedzīvotāju šajā vecuma grupā, kam seko vecuma grupa 50–59 gadi ar 14 %. Saistību slogs uz personīgajām finansēm

arī mazāk kā citās grupās ļāvis veidot drošības uzkrājumus – šajā grupā vairāk kā citās iedzīvotāji norāda, ka nav izdevies izveidot nekādu drošības uzkrājumu. Šādi norāda ceturtā daļa respondentu (26 %) vecumā no 40–49 gadiem.

Vislielākā daļa finansiāli neaizsargāto iedzīvotāju ir vecuma grupā no 18 līdz 29 gadiem (45 %). Vājākais finanšu veselības indeksa rādītājs ir tieši jauniešiem un vecuma grupai 50–59. Šīs iedzīvotāju grupas izjūt vislielāko spiedienu uz personīgajām finansēm, jo lielākajai daļai iedzīvotāju ir pilnībā neaizsargātas vai saspīlētas finanses – šādā situācijā ir 72 % iedzīvotāju šajās vecuma grupās. Turklāt, tieši 50–59 gadus veci, iedzīvotāji vismazāk pauž pārliecību, ka viņu finanšu situācija ir droša. 45 % šajā vecuma grupā nepiekrīt apgalvojumam, ka viņu finanšu situācija ir droša pretstatā 36 % vidēji sabiedrībā. Tāpat 50–59 gadus vecie iedzīvotāji aptaujā norāda, ka ir stipri vairāk finansiāli atkarīgi no citiem mājsaimniecības dalībniekiem un vieni mazāk tiktu galā ar mājsaimniecības finansēm.



Zināšanas

Zināšanas finanšu veselības indeksā tiek mērītas ar pieciem personīgo finanšu jautājumiem, kur katrs jautājums var dot ne vairāk kā 20 punktus. Zināšanu mērījums tiek apkopots personīgo finanšu zināšanu apakšindeksā. Šie pieci jautājumi aptver tādas jomas kā uzkrājumu procenti, inflācija, uzkrājumu risks un aizņēmumu izmaksas.

Latvijas sabiedrība Finanšu zināšanu apakšindeksā uzrāda 54 punktus no 100, kas ir par 2 punktiem vairāk kā gadu atpakaļ, tomēr tas vēl aizvien ir zemākais līmenis, salīdzinot ar citām Baltijas valstīm un Zviedriju. Igaunijā tas ir 67 punkti, Lietuvā 54 punkti, savukārt Zviedrijā 66. Vīriešiem Latvijā finanšu zināšanas vidusmērā ir augstākas (59) nekā sievietēm (50). Jāpiebilst, ka šim apakšindeksa rādītājam ir tendence uzlaboties, pieaugot aptaujāto ienākumiem. Vērtējot vecuma griezumā, iedzīvotājiem zem 50 gadu vecuma ir tendence uzrādīt labāku finanšu zināšanu rādītāju nekā vecākiem līdzgaitniekiem. Tas pamatā saistīts ar jaunāku cilvēku labāku izpratni par finanšu pakalpojumiem un procentu likmēm. Zemākais finanšu zināšanu rādītājs ir bezdarbniekiem (48) un senioriem (50), kamēr lielākais – uzņēmējiem (59) un pilna laika nodarbinātajiem (56). Vidēji spēcīgāks finanšu zināšanu rādītājs ir iedzīvotājiem, kuri jūtas droši par savām finansēm (58). Finanšu zināšanu līmenis atšķiras arī reģionālā griezumā – zemākais rādītājs ir Zemgalē (48), bet augstākais – Pierīgā (60). Interesanti, ka aptaujātie, kuri pauda pilnīgu pārliecību, ka tiem ir visas nepieciešamās zināšanas, lai veiksmīgi pārvaldītu savas naudas lietas, ieguva mazāk punktu finanšu zināšanu apakšindeksā (51), salīdzinot ar respondentiem, kuri bija mazāk pārliecināti (59). Tātad – jo vairāk zināšanu, jo izteiktāka sajūta, ka zināšanu ir par maz. Samērā likumsakarīgi, ka iedzīvotāji ar labākām finanšu zināšanām (58) norāda, ka tiem ir droša finanšu situācija, kamēr iedzīvotāji, kas norāda, ka tiem nav drošas finanšu situācijas, ir ar vidēji zemākām finanšu zināšanām (52). Līdzīgi ir ar kontroles sajūtu pār savām naudas lietām – iedzīvotāji ar kontroles sajūtu pār savām finansēm uzrāda labāku finanšu zināšanu rādītāju (56) pretstatā tiem, kuriem šādas sajūtas nav (48).



Apskatot Latvijas iedzīvotāju atbildes uz pieciem finanšu zināšanu jautājumiem, jāsecina, ka vājākās zināšanas vēl aizvien ir tieši jautājumos par vērtspapīriem. Aptaujātajiem visgrūtāk ir atbildēt uz jautājumiem par obligāciju tēmu – procentu likmju un obligāciju cenu sakarību izprot vien katrs septītais. Nedaudz labāka izpratne ir par ieguldījumu risku – teju puse iedzīvotāju var atbildēt pareizi. Obligāciju tēma, izrādās, ir ciets rieksts visu četru pētījumā apskatīto valstu iedzīvotājiem, bet ieguldījumu risku tēmu labāk pārvalda Zviedrijas iedzīvotāji – tur vien retais atbild nepareizi vai norāda, ka nezina atbildi uz šo jautājumu. Ieguldījumu zināšanas ievērojami labākas izrādījās vīriešiem, kur 55 % atbildējuši pareizi uz ieguldījumu un riska jautājumu, kamēr tas bijis pa spēkam vien 36 % sieviešu. Interesanti, ka arī kredītu izmaksu tēmā visu četru valstu iedzīvotāji orientējas samērā slikti. Lai arī nedaudz vairāk nekā puse iedzīvotāju apzinās, ka īsākā kredīta atmaksas laikā procentos par aizņēmumu samaksās mazāk, pat ja ikmēneša maksājums būs lielāks, salīdzinoši liela daļa nevar uz šo jautājumu atbildēt vispār vai atbild nepareizi. Vismazākās grūtības iedzīvotājiem līdzīgi kā pirms gada sagādā jautājumi par inflācijas ietekmi uz maksātspēju nākotnē, kā arī procentu ietekmi uz uzkrājumiem.

Kopumā finanšu zināšanas Latvija ir samērā vājas un uzlabojas ļoti lēni. Gada laikā pavisam nedaudz ir pieaugušas sabiedrības zināšanas par procentu likmēm un uzkrājumu, kā arī inflācijas ietekmi uz naudas vērtību. Jautājumos par kredītu izmaksām un ieguldījumiem iedzīvotāju zināšanās gada laikā nav novērojams uzlabojums.



**Spēcīgas finanšu
veselības sasniegšanā
būtiska nozīme ir
gan zināšanām, gan
finanšu iespējām, kas
uzlabojas pārdomātas
rīcības un atbildīgu
lēmumu rezultātā!**

Spējas

Finanšu veselības indeksa otra sastāvdaļa ir finanšu spēju apakšindekss, kura vērtība tiek iegūta, sabiedrībai novērtējot savu finanšu situāciju un uzvedību. Finanšu spējas tiek mēritas ar pieciem jautājumiem, kur katrā jautājumā tiek novērtēta situācija kopumā, savukārt apakšindeksa vērtība tiek noteikta, aprēķinot visu piecu jautājumu vidējo rezultātu.

Kopējais finanšu spēju apakšindekss Latvijā ir 49 punkti no 100, kas, līdzīgi kā finanšu zināšanās, ir zemākais, salīdzinot ar citām Baltijas valstīm un Zviedriju. Lietuvā šis rādītājs ir 56, Igaunijā – 59, bet Zviedrijā – 75. Arī šajā indeksa sadaļā visās valstīs vērojama līdzīga tendence – vīriešiem finanšu spēju rādītājs ir augstāks nekā sievietēm, turklāt Latvijā šī plaisa ir vislielākā no pētījumā apskatītajām valstīm. Latvijā tas ir 51 vīriešiem un 47 – sievietēm, kamēr, piemēram, Igaunijā šis rādītājs ir ļoti līdzīgs gan vīriešiem (60), gan sievietēm (59).

Likumsakarīgi, ka finanšu spēju rādītājs uzlabojas, augot iedzīvotāju ienākumiem, svārstoties no 34 punktiem zemu ienākumu grupā līdz 71 punktam iedzīvotāju grupā ar

ienākumiem virs 1600 eiro pēc nodokļiem. Savukārt šādu sakarību nevar novērot, vērtējot iedzīvotāju vecuma grupas. Jaunieši finanšu spēju ziņā ir visvājākajā pozīcijā pret citām vecuma grupām, taču arī iedzīvotāji vecumā no 40 līdz 59 gadiem nebauda daudz labāku situāciju. Iedzīvotājiem, kuri jūt kontroli pār savām finansēm vai jūtas salīdzinoši droši, ir gandrīz divas reizes augstāki finanšu spēju rādītāji, salīdzinot ar tiem, kuri jūtas pretēji.

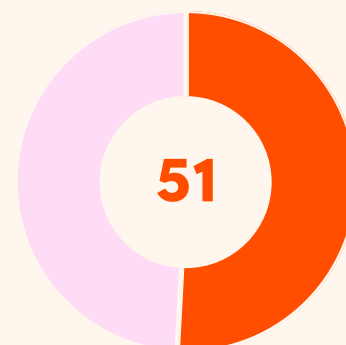


Iedzīvotāju finanšu situācija dažādās finanšu jomās ir atšķirīga, līdz ar to šajā pārskatā apskatīsim finanšu spēju jautājumus izvērstāk.

Budžets

Galvenais priekšnoteikums veselīgām finansēm ir personīgais vai ģimenes ikdienas budžets. Tas nozīmē, ka vidēji mēnesī dažādos maksājumos un tēriņos iztērējam mazāk, nekā nopelnām. Šī indeksa sadaļa Latvijai uzrāda 51 punktu no 100 iespējamiem, savukārt Igaunijā 66, Lietuvā 60 un Zviedrijā 74 punktus. Latvijā mazāk kā pusei iedzīvotāju (43 %) pēdējo 12 mēnešu laikā ienākumi ir pārsnieguši izdevumus. Gada laikā gan situācija ir uzlabojusies, jo šādi atbildēja vien 39 % iedzīvotāju pērn. Liela daļa (32 %) aptaujāto norāda, ka ienākumi ir bijuši līdzvērtīgi izdevumiem. Attiecīgi vēl piektdaļa (21 %) norāda, ka ienākumi ir bijuši zemāki par izdevumiem. Ja ienākumi nepārsniedz izdevumus, tad iespēja veidot uzkrājumus un rūpēties par drošu finanšu situāciju ir teju neiespējama. Ar spēju sabalansēt izdevumus samērā līdzīgi cīnās gan vīrieši, gan sievietes. Igaunijā ar personīgā budžeta pārpalikumu izdodas tikt galā 60 % iedzīvotāju, Lietuvā 54 %, kamēr Zviedrijā 70 % iedzīvotāju.

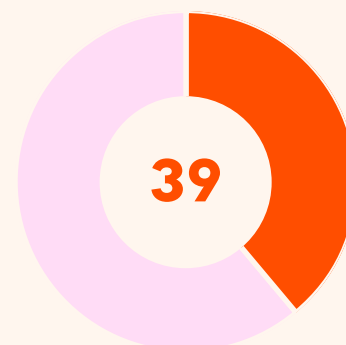
Budžeta indeksa novērtējums



Finanšu drošība

Finanšu drošība nosaka, cik pasargāts no negaidītiem satricinājumiem ir mūsu budžets, uzkrājumi un citi īpašumi. Būtiskākā loma finanšu drošībā ir apdrošināšanai, tomēr šajā kategorijā ietilpst arī dažāda veida līgumi, kas pasargā mūsu īpašumu no dažādiem ārējiem notikumiem, piemēram, mantojuma lietas un laulību līgumi. Šī indeksa komponente uzrādījusi lielāko pieaugumu gada laikā, kāpjot no 20 punktiem uz 39. Ievērojami audzis ir to respondentu skaits, kuri ir pārliecināti, ka viņu finanses un īpašumi ir aizsargāti. Igaunijā šis indeksa rādītājs ir 47 punkti, Lietuvā 49, kamēr Zviedrijā 77 punkti. Latvijā mazāk kā citās Baltijas valstīs iedzīvotāji ir parūpējušies par savu finanšu un nefinanšu aktīvu aizsardzību pret neparedzētiem gadījumiem. Pilnīgu nodrošinājuma trūkumu norāda 22 % aptaujāto Latvijā, kamēr 17 % Igaunijā, 16 % Lietuvā un vien 2 % Zviedrijā. Vislabākajā finanšu aizsardzības situācijā Latvijā ir iedzīvotāji vecuma grupā no 30 līdz 39 gadiem. Šie respondenti mazāk kā citi norāda, ka tiem nav nekāda nodrošinājuma, ka arī vairāk kā citi ir pilnībā par to parūpējušies.

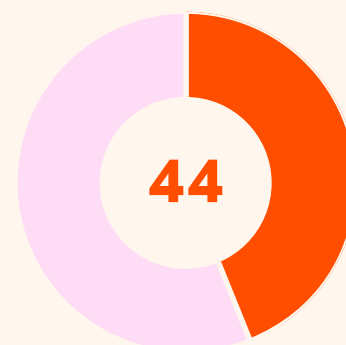
Finanšu drošības indeksa novērtējums



Drošības spilvens

Vēl viena svarīga personīgo finanšu daļa ir uzkrājumi drošībai jeb drošības spilvens. Uzkrājumi ļauj labāk pārdzīvot neparedzētas situācijas un segt ar tām saistītos izdevumus, kā arī justies drošāk par savām naudas lietām. Vēlamais drošības spilvens ir vismaz trīs mēnešu ienākumu apmērā. Latvijā šis nosacījums ir izpildīts teju ceturtajai daļai respondentu jeb 24 % iedzīvotāju. Arī šis rādītājs ir uzlabojies gada laikā un audzis no 19 %. Tas nozīmē, ka sabiedrībā ir vairāk iedzīvotāju ar stabilēm uzkrājumiem. Kopumā drošības spilvena indeksa rādītājs Latvijā pakāpies līdz 44 punktiem, kamēr Igaunijā tas ir 61, Lietuvā 54 un Zviedrijā 80 punkti. Visās valstīs novērojams uzkrājumu kāpums un iedzīvotāju finanšu veselība uzlabojas. Latvijā vairāk nekā citās valstīs ir tādu iedzīvotāju, kuri aptaujā norāda pilnīgu uzkrājumu trūkumu – 23 % respondentu norāda, ka tiem nav izveidots nekāds drošības uzkrājums, kamēr šādu atbilžu īpatsvars Igaunijā ir 14 %, Lietuvā 16 %, kamēr Zviedrijā vien 5 %. Labāk ar uzkrājumu neparedzētiem gadījumiem Latvijā veicies vīriešiem – teju trešdaļa (29 %) norāda, ka ir izveidojuši drošības uzkrājumu vismaz 3 mēnešu ienākumu apmērā, kamēr tas izdevies vien 19 % sievietēm. Uzkrājums vēlamajā apjomā visvairāk ir izveidots tieši gados vecākiem iedzīvotājiem un iedzīvotāju grupā vecumā no 30 līdz 39 gadiem – attiecīgi 28 % un 26 %. Vislabākā situācija ir uzņēmumu īpašniekiem, kur 42 % respondentu šajā grupā norāda, ka tiem ir izveidots drošības uzkrājumu vēlamajā 3 mēnešu ienākumu apmērā. Drošības spilvena esamība arī iezīmē iedzīvotāju drošības un brīvības sajūtu naudas lietās – iedzīvotāji, kas šādi jūtas, vairāk kā citi ir spējuši uzkrāt vēlamo drošības spilvena apjomu.

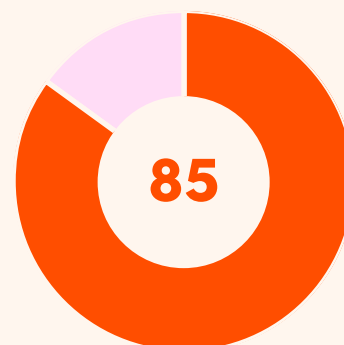
Drošības spilvena indeksa novērtējums



Kredītu slogs

Viena no veselīgu finanšu komponentēm ir arī kredītu slogs jeb spēja bez raizēm tikt galā ar kredītu maksājumiem. Šī sadaļa ir finanšu veselības indeksa vērtības atbalstītāja visās valstīs, jo samērā maza daļa respondentu norāda uz grūtībām segt ikmēneša saistības. Latvijā šī indeksa sadaļa ieguvusi 85 punktus no 100, kas ir par 3 punktiem labāk, kā gadu iepriekš. Igaunijā šis rādītājs ir 90, Lietuvā 91, kamēr Zviedrijā 95 punkti. Kredītu sloga rādītājs norāda, ka situācija kopumā vērtējama kā veselīga, jo relatīvi maza daļa respondentu norāda, ka tiem ir grūtības ar ikmēneša maksājumu segšanu. Latvijā teju puse (48 %) norāda, ka tiem nav nekādu saistību, kamēr Igaunijā šādi norāda 32 %, Lietuvā 52 % un Zviedrijā 22 % respondentu. Igaunijā un Latvijā 8 % respondentu norāda, ka tiem kredītu slogs ir nedaudz par lielu – mazāk šādu atbilžu ir Lietuvā (6 %) un Zviedrijā (5 %). Tomēr Latvijā vairāk kā citās valstīs ir kredītņēmēji, kuriem aizņēmumu atmaksa rada lielas grūtības – šādi norāda 6 % respondentu, kamēr Igaunijā 4 %, Lietuvā 3 % un Zviedrijā 1 %. Latvijā vīrieši vairāk nekā sievietes norāda, ka tiem ir nelielas vai lielas grūtības segt kredītu maksājumus – attiecīgi 15 % un 12 %. Vecuma griezumā, vairāk kredītņēmēju ar zināmām grūtībām segt maksājumus ir vecumā no 40–49 gadiem. Satraucoši, ka katrs ceturtais students (26 %) norāda, ka tam ir grūtības segt kredīta maksājumus.

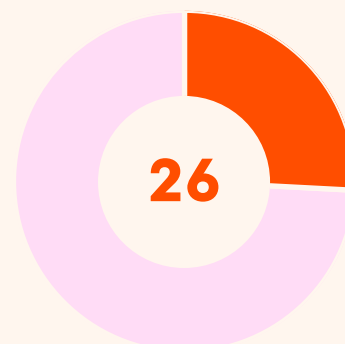
Aizņemšanās indeksa novērtējums



Uzkrājumi vecumdienām

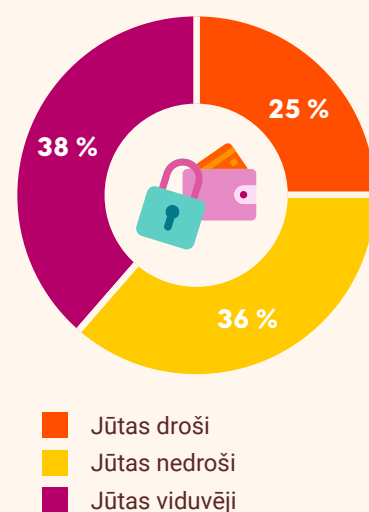
Finanšu veselības būtiska sastāvdaļa ir arī uzkrājumi vecumdienām. Nevienu no pētījuma dalībvalstīm valsts pensija nespēj nodrošināt pilnvērtīgu ienākumu apmēru vecumdienās, tādēļ vēlams veidot papildu uzkrājumus šim dzīves posmam. Šādu uzkrājumu neveidošana var radīt būtisku finansiālo spriedzi vecumdienās, līdz ar to ietekmē arī šodienas finanšu veselības novērtējumu. Vecumdienu uzkrājumu kategorijā visas pētījumā iekļautās valstis ir salīdzinoši vājā situācijā. Latvijā šī indeksa komponente sasniedz vien 26 punktus no 100, kamēr kaimiņiem nedaudz labāka situācija – Igaunijā 31, Lietuvā 30 un Zviedrijā 52 punktus. Šī ir vienīgā finanšu veselības indeksa komponente, kura gada laikā nav pieaugusi – gluži pretēji, Latvijā pat sarukusi par 1 punktu. 39 % iedzīvotāju Latvijā, 38 % Igaunijā un 36 % Lietuvā norāda, ka tiem nav pārliecības par pietiekamu uzkrājumu veidošanu vecumdienām. Pārliecināti par saviem uzkrājumiem ir vien 4 % Latvijas iedzīvotāju, kas ir ievērojami mazāk nekā pirms gada. Biežāk šādu pārliecību pauž uzņēmumu īpašnieki (7 %) un iedzīvotāji ar lielākiem ienākumiem (8 %), tomēr jebkurā gadījumā ļoti maza daļa sabiedrības. Interesanti, ka sajūta, ka pensiju uzkrājumi nav pietiekami, pieaug ar gadiem. Tas parāda sakarību – jo tālākas šķiet vecumdienas, jo mazāk raižu tās sagādā. Tomēr tieši laiks ir sabiedrotais, lai pagūtu izveidot pienācīgu uzkrājumu dzīves garākajam atvaļinājumam. Līdzīga situācija ir Igaunijā un Zviedrijā, kur, pieaugot vecumam, arī pieaug raizes par pensiju uzkrājumu, kamēr Lietuvā šis jautājums mazāk satrauc 40–49 vecus iedzīvotājus un jauniešus.

Uzkrājumu vecumdienām indeksa novērtējums



Drošības un kontroles sajūta naudas lietās

Latvijas iedzīvotāju vidū gada laikā ir uzlabojusies drošības sajūta par savu finansiālo stāvokli. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem pērn tikai katrs piektais Latvijas iedzīvotājs (20 %) bija gatavs paust samērā stingru pārlicību, ka kopumā jūtas drošs par savām naudas lietām, kamēr šobrīd drošības sajūtu apstiprina katrs ceturtais aptaujātais (25 %). Visbiežāk (36 %) iedzīvotāji spiesti atzīt, ka jūtas nedroši vai arī sajūtas ir drīzāk rezervētas, nespējot noslikties uz vienu vai otru pusī un savu finanšu drošību vērtējot kā viduvēju (38 %). Šī nedrošība atspoguļojas pētījuma jautājumā par spēju tikt galā ar neparedzētiem izdevumiem – pirms gada trešdaļa (34 %) respondentu piekrita apgalvojumam, ka spētu tikt galā ar neparedzētiem izdevumiem, kamēr šogad optimisms audzis līdz 41 %.



Viens no finansiālās drošības aspektiem iekļauj arī finansiālo neatkarību. Šajā ziņā situācija gada laikā uzlabojusies – pērn ceturtdaļa respondentu (24 %) pauda bažas, ka nespētu patstāvīgi tikt galā ar finansiālas dabas izaicinājumiem, kamēr aktuālais pētījums parāda, ka šādu respondentu skaits sarucis līdz 15 %. Šāda nedrošība vēl arvien novērojama sieviešu vidū – 20 % sieviešu atzīst, ka finanšu jomā ir atkarīgas no kāda cita (pretstatā 10 % vīriešu). Nedaudz uzlabojusies iedzīvotāju naudas kontroles sajūta – kontroli pār savām naudas lietām izjūt tikai 55 % Latvijas iedzīvotāju. Pārējie atzīst, ka kontrole pār finansēm īsti nav viņu pašu rokās, tāpēc nereti viņu naudas lietas rit pašas savā gaitā. Kontroles apziņa ir īpaši svarīga naudas lietās, lai varētu uzlabot savu finanšu veselību un kopumā justos labāk.

Lai arī aizvadītais gads nav bijis viegls, ņemot vērā sarežģīto ģeopolitisko situāciju un izteikto cenu sadārdzinājumu, tomēr iedzīvotājiem ir bijis pa spēkam uzlabot arī sajūtu, ka viņu finanses dod viņiem brīvību darīt to, ko viņi vēlas – gan tagad, gan arī nākotnē. Pērn šādu brīvības sajūtu pauda 17 % aptaujāto, turpretī šobrīd jau 26 %. Pozitīvi, ka šāda sajūta ir izlīdzinājusies starp vīriešiem un sievietēm, kur gadu atpakaļ bija vērojama paliela plaisa. Lai arī optimisms ir pieaudzis, tomēr teju nemainīgi augsts ir to iedzīvotāju īpatsvars, kuri šo brīvības sajūtu neredz – 28 % nejūt, ka viņu finanses dotu tiem brīvības sajūtu rīkoties ar savu naudu tagad un arī nākotnē.

Reģionālās atšķirības

Finanšu veselības līmenis ir atšķirīgs dažādos Latvijas reģionos. Augstākais finanšu veselības indeksa rādītājs vērojams Pierīgā dzīvojošajiem (54), nedaudz zemāks – Rīgā (52) un Zemgalē (51) dzīvojošajiem, viszemākais – Vidzemes (46) un Latgales (45) iedzīvotājiem.

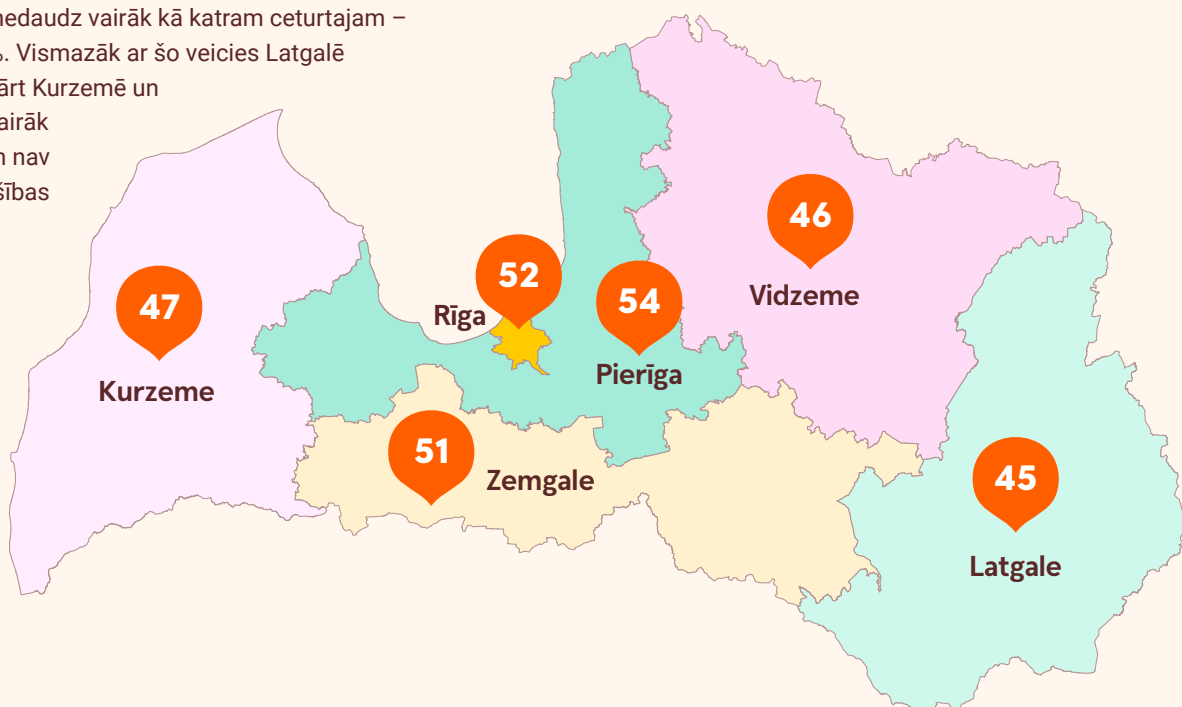
Nedaudz atšķirīga situācija ir abos finanšu veselības apakšindeksos – finanšu zināšanās un finanšu spējās. Vislabākās finanšu zināšanas demonstrē Pierīgas iedzīvotāji (60), kam cieši seko rīdzinieki (59). Novados dzīvojošie finanšu zināšanās ievērojami iepaliek, vidzemnieki un Latgalē dzīvojošie zina uz 50 punktiem, savukārt kurzemnieki un Zemgalē dzīvojošie attiecīgi uzrāda 49 un 48 punktus no 100. Tik krāsas atšķirības gan nav novērojamas otrā apakšindeksā, kas mēra finanšu spējas, tomēr arī šajā gadījumā Pierīgā dzīvojošajiem ir labāka finanšu situācija (53), kamēr tuvākie sekotāji ir Zemgalē dzīvojošie (51). Finanšu spēju ziņā Latgales iedzīvotājiem ir salīdzinoši vājāka situācija, sasniedzot 44 punktu atzīmi no 100 iespējamajiem.

Vērtējot savus ienākumus iepriekšējo divpadsmit mēnešu apmērā, teju puse Rīgas (48 %) iedzīvotāju norāda, ka tie bijuši lielāki nekā izdevumi, kam seko Pierīga un Zemgale (43 %). Latgales iedzīvotāji vairāk nekā citi tērē tik, cik nopelna – tā uzskata 40 % aptaujāto. Tas nozīmē, ka pāri nepaliek, bet arī lielāki parādi neuzkrājas. Tieši Latgalē dzīvojošie vismazāk no visiem aptaujātajiem norāda, ka tērē vairāk par ienākumiem. Lielākie tērētāji izrādījušies vidzemnieki, kuri dzīvo pāri saviem līdzekļiem – tēriņi pēdējos 12 mēnešiem bijuši lielāki par ienākumiem 27 % Vidzemē dzīvojošo. Lieli tēriņi ierobežo iespējas veidot uzkrājumu un rūpēties par savu finanšu veselību. Drošības uzkrājumu ziņā līdere ir Pierīga un Rīga – šajā reģionā drošības spilvens vēlamajā 3 mēnešu ienākumu apmērā ir nedaudz vairāk kā katram ceturtajam – attiecīgi 27 % un 26 %. Vismazāk ar šo veicies Latgalē dzīvojošajiem. Savukārt Kurzemē un Vidzemē dzīvojošie vairāk kā citi norāda, ka tiem nav izveidots nekāds drošības spilvens – attiecīgi 30 % un 27 %. Lai arī drošības spilvenu

apjomi reģionāli ir atšķirīgi, proti, kādam veicies labāk, kādam vēl ne, aptaujāto sajūta par spēju vai gluži pretēji nespēju tikt galā ar neparedzētiem izdevumiem ir samērā līdzīga. Vidēji katrs ceturtais aptaujātais uzskata, ka varētu netikt galā ar neparedzētiem izdevumiem neatkarīgi no dzīvesvietas, lai gan pavisam nedaudz optimistiskāki ir vidzemnieki.

Finansiālu drošības sajūtu iespējams radīt ne tikai ar uzkrājumu izveidošanu un gatavošanos neparedzētiem izdevumiem īstermiņā, bet arī izmantojot apdrošināšanas sniegtās iespējas, kā arī sakārtojot dažādus dokumentus, kas aizsargā īpašumus un mantu. Rīgas, Pierīgas un Zemgales iedzīvotāji mazāk kā citi norāda, ka tiem nav nekādu nodrošinājumu, attiecīgi 17 %, 18 % un 21 %, savukārt visvairāk finansiāli neaizsargātu iedzīvotāju ir Vidzemē (30 %). Ar lielāku pārliecību par finanšu un mantas aizsardzību dzīvo Zemgalē dzīvojošie, kur 26 % norāda, ka ir labi nodrošinājuši sev svarīgo ar apdrošināšanu un citiem dokumentiem.

Arī parādu slogs būtiski ietekmē finanšu veselības indeksa rādītājus. Rīgā un Latgalē dzīvojošie vairāk kā citi secina, ka tiem saistību maksājumi rada ievērojamas grūtības - šādi atzīst 7 % Rīgā un Latgalē dzīvojošie. Vismazāk parādus izjūt Zemgalē dzīvojošie – vien 2 % norāda, ka tiem ir grūtības ar maksājumu veikšanu.



Noslēgums

Labā finanšu veselība ir relatīvs jēdziens, kas atkarīgs no katras mājsaimniecības situācijas. Var piekrist, ka ir vieglāk pārvaldīt savus izdevumus un spēt izveidot uzkrājumus, ja ir lielāki ienākumi, taču tas absolūti nav labas finanšu veselības priekšnoteikums. Arī lielāku ienākumu segmentā lielai daļai iedzīvotāju ir neaizsargātas vai vājas personīgās finanses, tomēr daudz mazākā mērā nekā iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem. Protams, ja nav izdevies sakārtot pašus finanšu veselības pamatus, iespējas nostabilizēt naudas lietas ir ierobežotas, taču ne neiespējamās. Viens no priekšnoteikumiem labākām spējām pārvaldīt savas naudas

lietas ir finanšu zināšanas. Pētījums parāda, ka iedzīvotājiem ar labākām finanšu zināšanām arī labāk veicas ar naudas lietām. Šīs zināšanas var kalpot arī kā reāla aizsardzība pret krāpniekiem vai ģimenes budžeta satracinājumu neparedzētu izdevumu gadījumā. Katras ģimenes finanšu balsts ir spēja paredzēt un saplānot daļu no izdevumiem, kā arī pasargāt no neparedzamā ar drošības uzkrājumiem un apdrošināšanu. Tieši ikdienas budžeta plānošana var palīdzēt nonākt līdz spēcīgākām finansēm un labākas finanšu veselības, kas sniegs atbalstu arī emocionālās veselības stiprināšanā.

Iepriecinoši, ka finanšu veselība sabiedrībā kopumā gada laikā ir uzlabojusies. Uzlabojumi ir vērojami visās finanšu veselības indeksa apskatītajās pozīcijās – gan finanšu zināšanās, gan finanšu spējās. Tā ir pozitīva ziņa, īpaši ņemot vērā, cik izaicinājumiem bagāts ir bijis aizvadītais gads ar pēdējo gadu neredzēti augsto cenu kāpumu un Krievijas agresijas Ukrainā izraisītu nedrošību kopumā. Jācer, ka pozitīvās tendences turpināsies un finanšu veselība sabiedrībā kļūs arvien spēcīgāka.

Viens no priekšnoteikumiem labākām spējām pārvaldīt savas naudas lietas ir finanšu zināšanas, kas var kalpot arī kā reāla aizsardzība pret krāpniekiem vai ģimenes budžeta satracinājumu neparedzētu izdevumu gadījumā.

Ieteikumi finanšu veselības uzlabošanai

Vai esi finansiāli veselīgs? Noskaidro te!

- Vai tavi ienākumi ir lielāki par izdevumiem katru mēnesi?
- Vai tev ir uzkrājumi drošībai 3 mēnešu ienākumu apmērā vai vairāk?
- Vai tu krāj vecumdienām?
- Vai esi apdrošinājies mājokli vai dzīvību?
- Vai tiec galā ar kredītu apmaksu, pat ja kāpj procentu likmes vai īstermiņā samazinās ienākumi?
- Vai zini pietiekami par personīgajām naudas lietām un dažādām finanšu iespējām?

Turi savus izdevumus ciešā kontrolē!

Veselīgas finanses parasti sākas ar budžeta plānošanu un kontroli pār izdevumiem. Šie pieci ieteikumi var palīdzēt uzlabot tavas ikdienas naudas lietas:

- Seko līdzi saviem izdevumiem. Pārskati, kuri izdevumi ir nepieciešami un kurus varētu samazināt.
- Nosaki finanšu mērķus un sastādi plānu, kā tos varētu sasniegt.
- Veido uzkrājumus nepieciešamajiem mērķiem.
- Rūpīgi izvērtē aizņemšanos mazām lietām. Ja nevari tām uzkrāt, būs arī grūtības atmaksāt aizņēmumu.
- Vērsies pēc palīdzības, ja tā nepieciešama. Tava banka var palīdzēt tev ar naudas plānošanas ieteikumiem.

Pārbaudi savu finanšu noturību pret negaidītiem notikumiem!

Cik stabilas ir tavas personīgās finanses? Pārlicinies, atbildot uz šiem jautājumiem:

- Cik lielus neparedzētus izdevumus tu vari segt, neaizņemoties naudu?
- Kas notiek ar tavu budžetu, ja pārtika kļūst dārgāka, elektrībai ceļas cena, kā arī kāpj procentu likmes aizdevumiem?
- Kādas būs iespējas segt būtiskākos izdevumus, ja zaudēsi ienākumus?

Kas tev jāzina par krāšanas uzsākšanu

Veido drošības spilvenu un uzkrājumus citiem mērķiem. Te atradīsi dažus ieteikumus, ar ko sākt:

- Izveido automātisku regulāru maksājumu algas dienā vai izvēlies kādu citu automātisku krāšanas risinājumu. Šādi tu zināsi, ka uzkrājums tiešām veidosies.
- Nosaki termiņu, līdz kuram vēlies vai nepieciešams uzkrājumu izveidot. Ja maksājums šķitīs par lielu, sāc ar mazāku summu un vēlāk palielini atbilstoši iespējām.
- Atceries, ka jebkurš uzkrāts cents ir labāks nekā neuzkrāts. Pat ar nelielām iemaksām ilgākā laikā var izveidot būtisku uzkrājumu.
- Pārskati savus uzkrājumus regulāri. Centies palielināt iemaksas brīdī, kad pieaug ienākumi.

Šiem mērķiem būtu vēlams veidot uzkrājumus

- **Drošības spilvens:** tādiem neparedzētiem izdevumiem kā salūzusi veļas mazgājamā mašīna vai pēkšņām ienākumu izmaiņām, piemēram, bezdarba gadījumā. Ar drošības spilvenu varēsi izvairīties no dārgiem aizņēmumiem.
- **Vecumdienas:** sāc krāt vecumdienām pēc iespējas ātrāk, lai vari vieglāk izveidot nepieciešamo uzkrājumu. Atceries, ka ar valsts pensiju vien vēlams dzīves līmenis vecumdienās varētu nebūt pa spēkam.
- **Citi mērķi:** ceļojumam, pirmajai iemaksai, kādam citam lielākam pirkumam vai ieguldījumiem.

Izvēlies atbilstošu veidu saviem uzkrājumiem!

- **Drošības spilvens** jāveido drošā un pieejamā veidā, piemēram, krājkontā. Neieguldi drošības spilvena līdzekļus riskantos aktīvos, kuri īstermiņā var zaudēt savu vērtību.
- **Ilgtermiņa uzkrājumus (5 gadi un vairāk)** veido risinājumos, kas var pasargāt uzkrājumu no inflācijas, piemēram, ieguldot finanšu tirgos (pensiju fondi, ieguldījumu fondi, uzkrājošā dzīvības apdrošināšana un citi). Ilgtermiņa uzkrājumi, kuri netiek ieguldīti, zaudē savu vērtību inflācijas dēļ.



Datu tabulas

Atspoguļo Latvijas
iedzīvotāju situāciju
(skaitļi ir noapaļoti)

Finanšu veselības indekss

	Kopā	Vīrieši	Sievietes	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Finanšu veselība	50	52	48	45	54	48	47	51
Finanšu zināšanas	54	59	50	58	59	57	49	50
Finanšu iespējas	49	51	47	43	53	46	47	51

Finanšu veselības līmeņi

	Kopā	Vīrieši	Sievietes	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Neaizsargātas finanses	35 %	33 %	38 %	45 %	28 %	37 %	37 %	37 %
Saspīlētas finanses	29 %	27 %	30 %	27 %	30 %	27 %	35 %	23 %
Labas finanses	24 %	24 %	25 %	19 %	25 %	27 %	19 %	29 %
Spēcīgas finanses	12 %	16 %	8 %	9 %	17 %	9 %	9 %	12 %

Atbildes uz indeksa finanšu zināšanu jautājumiem.

Pieņemiet, ka jums krājkontā ir 100 EUR un procentu likme ir 2 % gadā. Kā jūs domājat, cik liela summa būtu kontā pēc 5 gadiem, ja jūs tajā atstātu naudu?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Vairāk nekā 102 EUR	79 %	82 %	76 %	86 %	82 %	83 %	71 %	76 %
Tieši 102 EUR	4 %	3 %	5 %	5 %	4 %	3 %	4 %	3 %
Mazāk nekā 102 EUR	7 %	6 %	8 %	2 %	4 %	4 %	12 %	10 %
Izvēlos neatbildēt	3 %	3 %	3 %	1 %	3 %	3 %	4 %	3 %
Nezinu	7 %	6 %	8 %	6 %	6 %	7 %	8 %	8 %

Iedomājieties, ka jūsu krājkonta procentu likme ir 1 % gadā un inflācija ir 2 % gadā. Cik daudz jūs varētu iegādāties par šajā kontā esošo naudu pēc 1 gada?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Vairāk nekā šodien	2 %	2 %	2 %	2 %	3 %	3 %	1 %	1 %
Tieši tikpat daudz	4 %	4 %	5 %	5 %	7 %	3 %	4 %	1 %
Mazāk nekā šodien	79 %	83 %	75 %	79 %	78 %	78 %	79 %	81 %
Izvēlos neatbildēt	3 %	3 %	3 %	1 %	2 %	4 %	4 %	4 %
Nezinu	12 %	8 %	15 %	13 %	9 %	13 %	13 %	13 %

Ja procentu likmes pieaug, kas parasti notiek ar obligāciju cenām?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Tās pieaugs	19 %	24 %	14 %	23 %	23 %	16 %	15 %	17 %
Tās samazināsies	13 %	15 %	11 %	13 %	16 %	16 %	9 %	11 %
Tās nemainīsies	3 %	5 %	3 %	2 %	3 %	2 %	4 %	6 %
Starp obligāciju cenām un procentu likmēm nav saistības	26 %	24 %	28 %	18 %	18 %	29 %	28 %	34 %
Izvēlos neatbildēt	4 %	5 %	3 %	2 %	5 %	6 %	2 %	4 %
Nezinu	35 %	28 %	42 %	42 %	36 %	31 %	42 %	28 %

15 gadu hipotēkai parasti ir nepieciešami lielāki ikmēneša maksājumi nekā 30 gadu hipotēkai, taču kopā procentu maksājumos visa aizdevuma laikā būs samaksāts mazāk.

	Kopā	Vīrieši	Sievietes	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Pareizi	56 %	60 %	53 %	58 %	68 %	62 %	49 %	44 %
Nepareizi	21 %	22 %	19 %	13 %	18 %	21 %	23 %	24 %
Izvēlos neatbildēt	3 %	2 %	4 %	2 %	3 %	4 %	3 %	5 %
Nezinu	20 %	16 %	23 %	27 %	11 %	14 %	25 %	27 %

Viena uzņēmuma akciju iegāde parasti nodrošina drošāku peļņu nekā akciju fonds.

	Kopā	Vīrieši	Sievietes	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Pareizi	7 %	8 %	7 %	4 %	8 %	6 %	6 %	9 %
Nepareizi	45 %	55 %	36 %	54 %	52 %	44 %	37 %	40 %
Izvēlos neatbildēt	4 %	4 %	4 %	1 %	6 %	4 %	5 %	4 %
Nezinu	44 %	33 %	53 %	40 %	34 %	45 %	52 %	47 %

Atbildes uz indeksa finanšu iespēju jautājumiem.

Vai pēdējo divpadsmit mēnešu laikā jūsu mājsaimniecības ikmēneša ienākumi pārsvarā bija augstāki vai zemāki nekā izdevumi?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Ienākumi pārsvarā bija daudz zemāki nekā izdevumi	8 %	9 %	8 %
Ienākumi pārsvarā bija nedaudz zemāki nekā izdevumi	13 %	13 %	14 %
Ienākumi pārsvarā bija tikpat augsti, cik izdevumi	32 %	31 %	33 %
Ienākumi pārsvarā bija nedaudz augstāki nekā izdevumi	36 %	36 %	36 %
Ienākumi pārsvarā bija daudz augstāki nekā izdevumi.	7 %	9 %	6 %
Es nesaprotu jautājumu	3 %	2 %	4 %
Izvēlos neatbildēt	1 %	2 %	1 %
Es nezinu	0 %	0 %	0 %

	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Ienākumi pārsvarā bija daudz zemāki nekā izdevumi	5 %	8 %	9 %	8 %	9 %
Ienākumi pārsvarā bija nedaudz zemāki nekā izdevumi	25 %	14 %	12 %	13 %	7 %
Ienākumi pārsvarā bija tikpat augsti, cik izdevumi	36 %	25 %	33 %	34 %	36 %
Ienākumi pārsvarā bija nedaudz augstāki nekā izdevumi	20 %	36 %	37 %	37 %	41 %
Ienākumi pārsvarā bija daudz augstāki nekā izdevumi.	10 %	11 %	5 %	5 %	4 %
Es nesaprotu jautājumu	1 %	3 %	2 %	4 %	3 %
Izvēlos neatbildēt	3 %	2 %	2 %	0 %	1 %
Es nezinu	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Vai pašreizējā dzīves situācijā jūsu mājsaimniecība ir pietiekami nodrošināta un tai ir juridiski dokumenti negadījumu, slimības vai citiem neparedzētiem gadījumiem (piem., īpašuma apdrošināšana, nelaimes gadījumu un dzīvības apdrošināšana, līgumi, testamenti u. c.)?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Mana mājsaimniecība nav pietiekami nodrošināta	22 %	20 %	24 %
Mana mājsaimniecība ir daļēji nodrošināta	10 %	9 %	11 %
Mana mājsaimniecība zināmā mērā ir pietiekami nodrošināta	22 %	26 %	18 %
Es zināmā mērā esmu pārliecināts/-a, ka nodrošinājums ir pietiekams	17 %	17 %	17 %
Es esmu pārliecināts/-a, ka nodrošinājums ir pietiekams	21 %	21 %	21 %
Es nesaprotu jautājumu	3 %	2 %	3 %
Izvēlos neatbildēt	6 %	5 %	6 %
Es nezinu	0 %	0 %	0 %

	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Mana mājsaimniecība nav pietiekami nodrošināta	21 %	14 %	20 %	29 %	26 %
Mana mājsaimniecība ir daļēji nodrošināta	14 %	8 %	10 %	12 %	8 %
Mana mājsaimniecība zināmā mērā ir pietiekami nodrošināta	30 %	26 %	22 %	19 %	17 %
Es zināmā mērā esmu pārliecināts/-a, ka nodrošinājums ir pietiekams	21 %	22 %	19 %	18 %	7 %
Es esmu pārliecināts/-a, ka nodrošinājums ir pietiekams	7 %	25 %	21 %	14 %	29 %
Es nesaprotu jautājumu	1 %	1 %	4 %	3 %	3 %
Izvēlos neatbildēt	7 %	3 %	4 %	5 %	10 %
Es nezinu	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Cik pārliecināts/-a jūs esat, ka jūsu mājsaimniecības uzkrājumi ir pietiekami, lai jūs varētu sasniegt vēlamo dzīves līmeni pēc pensionēšanās?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Nemaz	39 %	34 %	42 %
Mazliet	15 %	12 %	17 %
Daļēji	23 %	27 %	20 %
Vidēji	9 %	11 %	8 %
Ļoti	4 %	5 %	2 %
Es nesaprotu jautājumu	2 %	2 %	1 %
Izvēlos neatbildēt	2 %	2 %	2 %
Es nezinu	7 %	7 %	7 %

	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Nemaz	31 %	33 %	45 %	47 %	36 %
Mazliet	26 %	17 %	13 %	13 %	10 %
Daļēji	23 %	27 %	22 %	22 %	21 %
Vidēji	6 %	10 %	8 %	7 %	12 %
Ļoti	2 %	5 %	3 %	3 %	4 %
Es nesaprotu jautājumu	0 %	1 %	0 %	1 %	5 %
Izvēlos neatbildēt	1 %	2 %	1 %	1 %	6 %
Es nezinu	11 %	6 %	8 %	6 %	6 %

Cik liela ir jūsu mājsaimniecības līdzekļu rezerve jeb nauda, kas pieejama neparedzētiem gadījumiem īstermiņā?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Šādas rezerves nav vispār	23 %	21 %	25 %
Mazāk nekā viena mēneša ienākumi visai mājsaimniecībai	15 %	12 %	18 %
Viena mēneša ienākumi visai mājsaimniecībai	12 %	12 %	13 %
Divu mēnešu ienākumi visai mājsaimniecībai	14 %	14 %	14 %
Trīs vai vairāk mēnešu algas visai mājsaimniecībai	24 %	29 %	19 %
Es nesaprotu jautājumu	7 %	8 %	7 %
Izvēlos neatbildēt	4 %	4 %	4 %
Es nezinu	0 %	0 %	0 %

	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Šādas rezerves nav vispār	23 %	19 %	26 %	25 %	23 %
Mazāk nekā viena mēneša ienākumi visai mājsaimniecībai	20 %	18 %	14 %	13 %	12 %
Viena mēneša ienākumi visai mājsaimniecībai	14 %	12 %	16 %	13 %	8 %
Divu mēnešu ienākumi visai mājsaimniecībai	13 %	16 %	11 %	13 %	16 %
Trīs vai vairāk mēnešu algas visai mājsaimniecībai	16 %	26 %	20 %	24 %	28 %
Es nesaprotu jautājumu	2 %	5 %	10 %	10 %	8 %
Izvēlos neatbildēt	11 %	3 %	4 %	3 %	4 %
Es nezinu	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Kurš no tālāk minētajiem apgalvojumiem raksturo, cik lielā mērā jūsu mājsaimniecības parādsaistības ir pārvaldāmas, ņemot vērā visus jūsu mājsaimniecības pašreizējos parādus? (Pārvaldāmas tādā nozīmē, ka esat spējīgi regulāri veikt kredīta ikmēneša maksājumus)

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Manai mājsaimniecībai nav parādsaistību.	48 %	47 %	50 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir pārvaldāmas	33 %	32 %	34 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir nedaudz lielākas, nekā iespējams pārvaldīt	8 %	8 %	8 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir daudz lielākas, nekā iespējams pārvaldīt	6 %	7 %	5 %
Es nesaprotu jautājumu	2 %	3 %	2 %
Izvēlos neatbildēt	3 %	4 %	2 %
Es nezinu	0 %	0 %	0 %

	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Manai mājsaimniecībai nav parādsaistību.	43 %	33 %	38 %	57 %	69 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir pārvaldāmas	36 %	48 %	36 %	26 %	18 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir nedaudz lielākas, nekā iespējams pārvaldīt	9 %	7 %	11 %	6 %	7 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir daudz lielākas, nekā iespējams pārvaldīt	4 %	5 %	7 %	8 %	3 %
Es nesaprotu jautājumu	2 %	2 %	4 %	2 %	2 %
Izvēlos neatbildēt	6 %	4 %	5 %	1 %	1 %
Es nezinu	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %